

ANGST

Susanne Piët, *Het loon van de angst*. Baarn, Ambo en Schoten, Westland, 1987,
176 blz.
ISBN 90 263 0802 7

De klassieke psychologische literatuur sinds Freud heeft angst steeds geduid als een negatief gevoel dat mensen verhindert gezond te functioneren, en waarvan zij zo vlug mogelijk bevrijd moeten worden. Maar als de angst inderdaad zo negatief is, hoe valt dan het manifeste succes van horrorfilms en misdaadliteratuur te verklaren, en hoe de onweerstaanbare drang van sommigen om, hetzij beroepshalve hetzij als hobby, gevaarlijke activiteiten te ondernemen? Moet er niet een verborgen 'positieve' zijde van de angst verondersteld worden, een 'loon van de angst', dat mensen ertoe motiveert angstwekkende situaties op te zoeken? Dat is de vraag waarop Susanne Piët een (eerste en voorlopig) antwoord heeft willen bieden in haar meest recente boek, *Het loon van de angst*, dat de neerslag vormt van een door haar afgeleverd proefschrift in de psychologie. Deze oorsprong van het werk verklaart de empirisch-wetenschappelijke aanpak van de auteur, die zichzelf binnen de grenzen van de in haar discipline als wetenschappelijk aanvaardbaar geldende methodes en probleemstellingen heeft willen houden, zij het niet zonder het onbehaagelijke besef daarbij bepaalde vruchtbare benaderingswijzen van het probleem links te hebben moeten laten liggen.

Het loon van de angst omvat vier delen.

Deel I biedt, na een inleiding, een eerste verkenningronde van het te bestuderen terrein aan de hand van sprookjes, autobiografieën, filosofische en psychologische literatuur. De delen II en III zijn volledig gewijd aan twee specifieke soorten van gevaar, respectievelijk verbeeld en reël gevaar, en de motivatie die mensen hebben om die op te zoeken. De meeste plaats is ingeruimd voor de voorstelling van het door de schrijfster bijeengebrachte empirische materiaal, waarvoor zij gebruik heeft gemaakt van statistische gegevens over de verkoop en verhuur van horrorfilms en -boeken, enquêtes bij bioscoopgangers en interviews met misdaadschrijvers (voor wat deel II betreft), verder interviews met autocoureur Niki Lauda, met stuntmensen en met bergbeklimmers (voor wat deel III betreft). In deel IV wordt de mogelijkheid onderzocht of de motivatie van gevaarzoekers niet toegeschreven kan of moet worden aan een bijzondere persoonlijkheidstrekk die de dispositie van bepaalde mensen tot gevaarzoeken zou verklaren. Daarvoor neemt de schrijfster Zuckermans begrip en theorie van het 'sensatiezoeken' onder de loep. Haar eigen interviewresultaten blijken goed overeen te stemmen met diens stelling dat de motivatie van sensatiezoekers om angstwekkende situaties op te zoeken, op de eerste plaats in de verwachte opwinding ligt en niet in de angst zelf, die overigens niet altijd een negatief effect hoeft te zijn, maar, indien op een beheersbaar niveau gehouden, zelfs een bron van genot kan vormen. Maar wanneer Susanne Piët Zuckermans sensatiezoektest op de door haar geïnterviewden uitvoert, blijkt toch dat zij geen uitgesproken sensatiezoekers genoemd kunnen worden, en dat derhalve niet een

sensatiegerichte persoonlijkheidstrek aan de grondslag ligt van hun neiging gevaar op te zoeken. Dus moet zij haar verklaring ergens anders gaan zoeken, en dat doet zij met name in de richting van de verklaringen die zich reeds in de delen II en III aandienden.

Langs deze weg komt zij in het slothoofdstuk tot haar eindconclusie: mensen zoeken gevaar voornamelijk omwille van de spanning en van de uitdaging die te beheersen. Hoewel angst daarbij om het hoekje komt kijken - zeker omdat de grens tussen spanning en angst onduidelijk en snel overschreden is -, is hij niet het hoofdmotief. Een onmiskenbaar verschil in motivatie blijkt te bestaan al naargelang het verbeelde gevaar dan wel reëel gevaar betreft. In het eerste geval gaat het er vooral om de grens tussen spanning en angst te verkennen en de competentie om de eigen emoties te beheersen op de proef te stellen. In het tweede geval primeert de uitdaging om in gevaarlijke situaties, waarvan de uitkomst onzeker is, het eigen vermogen tot adequaat handelen te toetsen, zowel op technisch, als op fysisch en op psychisch vlak.

Een wetenschappelijke literatuurlijst sluit het boek af.

Een belangrijke verdienste van dit zeker omwille van het empirische materiaal lezenswaardige boek, is dat andermaal de aandacht wordt gevestigd op de noodzaak van een emotietheorie en van een psychologische theorie in het algemeen die niet gefixeerd blijven op negatieve (ziekelijke) vormen en uitwerkingen van emoties en psychisch functioneren.

Vooraleer evenwel een dergelijke theorie geformuleerd zal kunnen worden op basis van empirisch onderzoekswerk, zullen nog vele projecten zoals het onderhavige van Susanne Piët uitgewerkt moeten worden. Ondertussen is het haar verdienste een eigen bijdrage daartoe geleverd te hebben op een terrein dat haar spontane belangstelling geniet, - een belangstelling die, zoals uit haar eigen onderzoek gebleken is, nogal wat mensen met haar delen.

Kurt DEGRIECK